

CPD กับนักบัญชีวิชาชีพในประเทศไทย
Continuing Professional Development (CPD)
For Accountants in Thailand

สงกรานต์ ไกยวงษ์*
Songkran Gaivong

* ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนานักวิชาชีพบัญชี และอาจารย์ประจำคณะการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
Director of Institute for Professional Accounting Development (IPAD) and Lecturer, Faculty of
Accounting, Dhurakij Pundit University.

บทคัดย่อ

ปัญหาทางเศรษฐกิจทั่วโลกในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมาจากการบิดเบือนการรายงานทางการเงินบัญชี ซึ่งเกิดจากการที่นักบัญชีวิชาชีพไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ(International Accounting Standards Board: IASB) เป็นหน่วยงานที่ทำงานและพยายามที่จะกำหนดมาตรฐานการบัญชีให้สอดคล้องกันเพื่อใช้ได้ทั่วโลก (International Financial Reporting Standards: IFRS) จากผลกระทบนี้จึงทำให้สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ของประเทศไทยได้กำหนดให้นำมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางในการกำกับและพัฒนากิจการปฏิบัติงานของนักบัญชีวิชาชีพ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการศึกษาต่อเนื่องทางวิชาชีพของนักบัญชีในประเทศไทยว่าจะทำอย่างไรจึงจะพัฒนานักบัญชีวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม การศึกษานี้มุ่งศึกษาจากแนวคิดของผู้ทำวิจัยและวรรณกรรมต่างๆหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศรวมถึงแนวคิดของผู้เขียนบทความนี้ จากผลการศึกษาได้ข้อสรุปดังนี้โดยเริ่มจากหน่วยงานกำกับดูแลได้กำหนดให้นักบัญชีวิชาชีพเข้ารับการอบรมพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Profession Development หรือ CPD) ในประเทศไทย การกำหนดไว้ในปัจจุบันมีความเหมาะสมในการกำหนดชั่วโมงของ CPD ของนักบัญชีวิชาชีพ การจัดหลักสูตรการอบรมรวมถึงระยะเวลาในการอบรมควรมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นและหลักสูตรนั้นควรเป็นหลักสูตรที่เพิ่มคุณวุฒิให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม มีการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานสำหรับการอบรมให้เหมาะสมในแต่ละหลักสูตร อีกทั้งการจัดหลักสูตรควรมีความหลากหลายรูปแบบและหลากหลายสาขาวิชา ในส่วนของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลที่ต้องจัดระบบติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพในประเทศไทยยังมีความเห็นที่แตกต่างกันในกลุ่มของนักบัญชีวิชาชีพไทย โดยบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับการบังคับให้มีการอบรม CPD และบางกลุ่มเห็นด้วยที่จะกำหนดให้มีการนับชั่วโมงอย่างเป็นทางการ ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาอีกทางหนึ่งสำหรับนักบัญชีวิชาชีพในประเทศไทยการกำหนดให้มีการนับชั่วโมง CPD ถือว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในขณะนี้

คำสำคัญ : นักบัญชีวิชาชีพ, การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ

Abstract

Economic problems around the world today. Partly a result of distorted reporting of accounting. Caused by the failure to comply with accounting professional accounting standards. International Accounting Standards Board. A unit of work and try to set accounting standards to be uniform for a major international global (International Financial Reporting Standards: IFRS) by developing and issuing regulations to record a new account to make the world a common global accounting language. This makes the impact of FAP. Thailand has set the standard to be used to guide the development, control and performance of accounting professionals. This paper aims to review the guidelines development for continuing study of accounting profession in Thailand on how to develop the appropriate profession accounting program. In addition, another research objective is to review research and existing literature which relate to the concept development of continuing profession program. The results of this paper reveal that Continuing Profession Development (CPD) is imperative to maintain competency of accounting profession. The review concludes that the setting of CPD program currently is appropriate for ensuring accounting profession competence. The setting of CPD a program consists of the appropriateness of training hours, of curriculum and of courses. Moreover, the curriculum should be organized and diverse variety of subject areas. And the need for FAP, a governing organization to communicate quickly and conveniently. Have different opinions in a group of Thai accounting professionals. Some parts do not agree to force the CPD training and some agree to grant to the official after hours to the development of a way for accounting professionals in Thailand

Keywords : Accountants, Continating Professional Development.

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงตามเศรษฐกิจโลก ในปัจจุบัน ตั้งแต่กรณีการปิดเปิดการรายงานทางการเงินจนทำให้บริษัทชั้นนำหลายบริษัทต้องปิดกิจการลงจนเป็นวิกฤติทางการเงินครั้งยิ่งใหญ่ในปี ค.ศ. 2008 ที่เรียกว่า “แฮมเบอร์เกอร์ไครซิส : Hamburger Crisis” ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาในช่วงที่ผ่านมา เริ่มตั้งแต่กรณีบริษัท Enron มาถึงกรณีบริษัท World Com จนมาถึงการล่มสลายของสถาบันการเงินจากกรณี sub prime ยังอยู่ในความทรงจำของนักลงทุน ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนส่งผลกระทบต่อประชาชนสังคม และระบบเศรษฐกิจทั่วโลก ทั้งหมดนี้เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของบริษัทชั้นนำของอเมริกา มีบทความเป็นจำนวนมากที่กล่าวถึงตัวอย่างของบริษัทที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ตัวอย่างเช่น

บริษัท Sunbeam เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1997 บริษัทได้มีการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการปรับโครงสร้างหนี้ของกิจการที่สูงกว่าความเป็นจริง ต่อมา มีการกลับรายการมาเป็นรายได้ และมีการรับรู้รายได้จากการขายที่ยังไม่มีความแน่นอน โดยที่ความเสี่ยงและผลตอบแทนส่วนที่เป็นสาระสำคัญก็ยังไม่ได้ออกรายให้ผู้ซื้อซึ่งเป็นการรับรู้รายได้เร็วเกินไปและยังมีการให้ส่วนลดมากกว่าปกติแก่ลูกค้าบางคน

บริษัท Enron เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2001 บริษัทได้ทำการบันทึกบัญชีที่มีการหลีกเลี่ยงการบันทึกหนี้สินโดยการทำธุรกรรมผ่านนิติบุคคลเฉพาะกิจและการอาศัยช่องโหว่ของมาตรฐานการบัญชี รวมถึงการไม่จัดทำงบการเงินรวมถึงจัดทำงบการเงินไม่สะท้อนภาพและสถานะทางการเงินที่แท้จริงของธุรกิจส่งผลให้นักกล

ทุนเข้าใจผิดถึงผลการดำเนินงานที่ต้องการจะลงทุนนั้น

บริษัท World Com เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2002 บริษัทได้มีการหลีกเลี่ยงการรับรู้ค่าใช้จ่ายโดยการรับรู้ค่าใช้จ่ายเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนแล้วค่อยทยอยตัดเป็นค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ในภายหลัง เพื่อเป็นการตกแต่งกำไรของกิจการให้ดูดี ทำให้นักลงทุนเข้าใจผิดในผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการ

ผลจากการล่มสลายของบริษัทขนาดใหญ่ที่กล่าวข้างต้นนี้ ส่งผลให้บริษัทต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงบริษัทหลายบริษัทในประเทศไทย ต้องประสบปัญหาทางการเงินจนต้องประกาศล้มละลายอย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดภาวะวิกฤติการณ์ทางการเงินขึ้นทั่วโลก เหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลให้ทั่วโลกหันกลับมามองที่มาตรฐานการบัญชีที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีความพยายามเพื่อให้มาตรฐานทุกอย่างสอดคล้องเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก IASB (International Accounting Standard Board) หรือคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ เป็นหน่วยงานที่ทำงานและพยายามที่จะกำหนดมาตรฐานการบัญชีให้เป็นรูปแบบเดียวกันเพื่อใช้เป็นหลักสากลทั่วโลก (International Financial Reporting Standards: IFRS) โดยพัฒนาและออกกฎระเบียบการบันทึกบัญชีใหม่เพื่อให้โลกมีมาตรฐานบัญชีที่สอดคล้องกัน สำหรับในประเทศไทยโดยสภาบัญชีวิชาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการทำงานและประสานงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด อาทิเช่น สมาพันธ์นักบัญชีแห่งภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (Confederation of Asian and Pacific

Accountants-CAPA) และสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (International Federation of Accountants- IFAC) และจากการที่สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นสมาชิกของ IFAC จึงเป็นผลให้มีการผลักดันให้ดำเนินการยกระดับมาตรฐานการบัญชีไทยให้เป็นแนวทางเดียวกับมาตรฐานระหว่างประเทศ โดยได้นำเอารอบแนวคิดของมาตรฐานทางวิชาชีพระหว่างประเทศมาใช้ มีการเผยแพร่ให้นักบัญชีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นยุคของนักบัญชีวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลนักบัญชีวิชาชีพต้องมีการพัฒนาเป็นอย่างมาก จึงเป็นที่มาของการกำหนดให้มีการอบรมพัฒนาความรู้ต่อเนื่องบัญชีวิชาชีพ ในบทความนี้ต้องการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอบรมพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องโดยประมวลมาจากบทความทางวิชาการ และจากผลการประเมินของผู้เข้ารับการอบรมของสถาบันพัฒนานักบัญชีวิชาชีพของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่ผู้เขียนเป็นผู้อำนวยการสถาบันในปัจจุบัน รวมถึงความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักบัญชีวิชาชีพที่มีประสบการณ์มาสรุปเป็นข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพที่เหมาะสมกับนักบัญชีวิชาชีพในประเทศไทย โดยมีจุดประสงค์ให้เกิดเป็นแนวทางที่จะพัฒนานักบัญชีวิชาชีพไทยให้เทียบเท่ากับนักบัญชีวิชาชีพสากลต่อไป

“การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ” หรือ Continuing Professional Development : CPD นั้นเป็นข้อกำหนดที่ให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการรักษาสถานะภาพความรู้

ความสามารถทางวิชาชีพของตนเองให้คงอยู่ตลอดเวลา สำหรับบัญชีวิชาชีพ กำหนดให้มีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องใน 3 วิชาชีพได้แก่ ผู้ทำบัญชี ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant - CPA) และผู้สอบบัญชีภาษีอากร (Tax Auditor -TA) การกำหนดการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องนี้เป็นการนำแนวคิดมาจาก มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับนักบัญชีวิชาชีพ (International Accounting Education Standards for Professional Accountants : IES) IES มีการออกมาตรฐานการศึกษาทั้งสิ้น 8 ฉบับ บทความนี้จะกล่าวเฉพาะฉบับที่เกี่ยวข้อง และกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบบัญชีวิชาชีพ (IES 7, IFAC 2003)

มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับนักบัญชีวิชาชีพฉบับที่ 7 (International Accounting Education Standard for Professional Accountants: IES-7) กล่าวถึงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development: CPD) ว่า CPD เป็นการช่วยผู้ประกอบบัญชีวิชาชีพให้พัฒนาความสามารถทางวิชาชีพในการให้บริการอย่างมีคุณภาพเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณชน การวัดผลความสำเร็จของการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพสามารถทำได้อย่างน้อย 3 วิธีดังต่อไปนี้

1. วิธี Input-based กำหนดจำนวนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมสำหรับการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพ

2. วิธี Output-based กำหนดให้ผู้ประกอบบัญชีวิชาชีพแสดงผลงานที่มีการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งความสามารถเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ

3. วิธีผสม เป็นการรวมพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของวิธี Input-based และวิธี Output-based มีการกำหนดจำนวนกิจกรรมการเรียนรู้และวัดผลสำเร็จที่ได้ โดยทั่วไปแล้ววิธีที่นิยมใช้กันก็คือวิธี Input-based ซึ่งวิธี Input-based มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ดูแลและจะต้องคำนึงถึงเรื่องต่างๆดังต่อไปนี้

ก) ทุกๆ 3 ปีจะต้องปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างน้อย 120 ชั่วโมงหรือหน่วยการเรียนรู้ที่เทียบเท่า ซึ่งจะต้องมีอย่างน้อย 60 ชั่วโมงหรือหน่วยการเรียนรู้ที่เทียบเท่าที่สามารถตรวจสอบได้

ข) ในแต่ละปีจะต้องปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวอย่างน้อย 20 ชั่วโมงหรือหน่วยการเรียนรู้ที่เทียบเท่า และ

ค) ตรวจสอบและวัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าเป็นไปตามข้อกำหนดข้างต้น

2. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ตามประกาศของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์

ตามข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (ฉบับที่ 15) ได้กำหนดให้ผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) มีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพดังนี้

2.1 จำนวน 12 ชั่วโมง สำหรับปีก่อนปี ที่ใบอนุญาตสิ้นผล และ

2.2 จำนวน 12 ชั่วโมง สำหรับปีที่ใบอนุญาตสิ้นผล เว้นแต่ขอรับใบอนุญาตใหม่ ภายในปีที่ใบอนุญาตสิ้นผล ให้มีจำนวนชั่วโมงตามจำนวนเดือนก่อนขอรับใบอนุญาตใหม่

2.3 จำนวนชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพต้องมีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบัญชี หรือการสอบบัญชีไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง

3. ข้อกำหนดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้ทำบัญชีประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าต้องมีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลา ดังนี้

3.1 ผู้ทำบัญชีต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ในทุกรอบ 3 ปี %

3.2 ในแต่ละรอบ 3 ปี ต้องไม่น้อยกว่า 27 ชั่วโมง และต้องมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับบัญชีไม่น้อยกว่า 18 ชั่วโมง

3.3 และในแต่ละปี จะต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพทางด้านบัญชี ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

4. ข้อกำหนดของกรมสรรพากรเกี่ยวกับการอบรมพัฒนาต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีภาษีอากร

ตามคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ท.ป. 98/2544 เรื่องการอบรม เมื่อได้รับการขึ้นทะเบียน และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีภาษีอากรแล้ว ผู้สอบบัญชีภาษีอากรต้องเข้ารับการอบรมทางด้านกฎหมายภาษีอากรและความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพผู้สอบบัญชีภาษีอากรไม่

น้อยกว่า 9 ชั่วโมงต่อปีสำหรับความรู้ทางการ
ภาษาและการและความรู้ทางการบัญชีและการ
ตรวจสอบอีก 3 ชั่วโมงจากองค์กรบัญชีวิชาชีพ
หรือหน่วยงานที่อธิบดีให้ความเห็นชอบ

บทวิจารณ์ (Discussion)

จากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าในวิชาชีพ
การบัญชี มีหน่วยงานกำกับดูแลถึง 3 หน่วยงาน
และแต่ละหน่วยงานยังมีอำนาจในการ
กำหนดประเภทหลักสูตร และจำนวนชั่วโมง
ที่แตกต่างกัน ผู้เขียนจึงเสนอข้อคิดเห็นใน
ส่วนของการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทาง
วิชาชีพโดยแยกออกเป็น 6 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1. การกำหนดให้มีชั่วโมงการ
พัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของหน่วยงาน
กำกับดูแล

จากการที่หน่วยงานกำกับดูแล (สภาวิชา
ชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ กรมสรรพากร
และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์)
ได้กำหนดให้แต่ละวิชาชีพทางการบัญชีมีชั่วโมง
การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพที่มี
ความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปเปรียบเทียบ
ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ

หน่วยงานกำกับดูแล	จำนวน ชั่วโมงต่อปี	จำนวนชั่วโมงรวม	วิชาเฉพาะ	นักบัญชีวิชาชีพ
กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เริ่มปี พ.ศ. 2547	6	27 ชั่วโมง ภายใน 3 ปี	ชั่วโมงการบัญชี ไม่น้อยกว่า 18 ชั่วโมง ภายใน 3 ปี	ผู้ทำบัญชี
สภาวิชาชีพบัญชีใน พระบรมราชูปถัมภ์ เริ่มปี พ.ศ. 2550	12	ไม่มี	ชั่วโมงการบัญชี ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง	ผู้สอบบัญชี รับอนุญาต
กรมสรรพากร เริ่มปี พ.ศ. 2544	12	ไม่มี	ชั่วโมงกฎหมาย และภาษีอากร 9 ชั่วโมง	ผู้สอบบัญชี ภาษีอากร

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าข้อกำหนดการนับชั่วโมงการอบรมพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของแต่ละหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลมีการกำหนดไว้แตกต่างกัน อุษณา ภัทรมนตรี (2545) ศึกษาข้อ

กำหนดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพในสถาบันบัญชีวิชาชีพพระดับสากลพบว่าในการต่อใบอนุญาตผู้ประกอบการบัญชีวิชาชีพมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาวิชาชีพ กำหนดจำนวนชั่วโมงดังนี้

สถาบันวิชาชีพ	จำนวนชั่วโมงที่ต้องศึกษาต่อเนื่อง
สหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (IFAC)	90 ชั่วโมงภายใน 3 ปี หรือ 30 ชั่วโมงต่อปี
สมาคมนักบัญชีบริหาร (IMA)	30 ชั่วโมงต่อปี
สมาคมนักบัญชีทั่วไป (CGA)	30 ชั่วโมงต่อปี
สมาคมผู้ตรวจสอบภายใน (IIA)	90 ชั่วโมงภายใน 3 ปีหรือ 30 ชั่วโมงต่อปี
สมาคมผู้ตรวจสอบระบบสารสนเทศ (ISACA)	120 ชั่วโมงภายใน 3 ปีหรืออย่างต่ำปีละ 20 ชั่วโมงต่อปี

ผลของการศึกษาดังกล่าวยังได้กล่าวถึงการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานไว้เป็นแนวทางคือ

1. โครงสร้างการจัดองค์กรของหน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพ มีแนวโน้มตรงกับพระราชบัญญัติการบัญชีวิชาชีพเป็นการวางนโยบายกำกับดูแลเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาวิชาชีพ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีรวมถึงความคาดหวังของผู้ประกอบวิชาชีพ

2. จัดมาตรฐานการศึกษาต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาวิชาชีพซึ่งกำหนดไว้ 2 มาตรฐานคือ

ก) มาตรฐานสำหรับสมาชิก ได้แก่ มาตรฐานทั่วไป มาตรฐานกิจกรรม และการนับจำนวนชั่วโมง มาตรฐานการรายงาน

ข) มาตรฐานสำหรับการบริหารจัดการ ได้แก่ มาตรฐานสถาบันการจัดอบรม มาตรฐานการพัฒนาหลักสูตร มาตรฐานการสอนของวิทยากร มาตรฐานการประเมินผลและมาตรฐานการเก็บหลักฐาน

ประเด็นที่ 2 ความสำคัญหรือความจำเป็นที่ต้องมีการกำหนดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ

การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพของนักบัญชีวิชาชีพนั้น ผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกับข้อกำหนดและสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวเนื่องจากมีความสำคัญเป็นอย่างมากในประเทศไทย การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพเป็นการรักษาสถานะภาพความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพของตนเองให้คงอยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันสาขาวิชาชีพหลายสาขาได้กำหนดให้ต้องมีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพเช่นกัน อาทิเช่น สภาวิศวกรแห่งประเทศไทย กำหนดให้ในการต่อใบอนุญาต แต่ปี จะต้องมีการอบรมนับชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ก่อนจึงจะต่อใบอนุญาตได้ ความสำคัญของการกำหนดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพนั้นมีงานวิจัยและบทความวิชาการในต่างประเทศที่ศึกษาและสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

Zajkowski. (2007) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพจาก นักวิชาการในสถาบันการศึกษาในประเทศ นิวซีแลนด์ และประเทศออสเตรเลียมีผลการ วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทาง วิชาชีพ สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ เป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่จะต้องศึกษา หาความรู้ทางวิชาชีพเพิ่มเติม รวมถึงมีการ ศึกษาทางวิชาชีพเพิ่มเติมที่สูงกว่าในระดับ ปริญญาตรี

2. การเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่ม ความสามารถในการเป็นมืออาชีพและเป็นที่น่า เชื่อถือของผู้รับบริการ

Roth well. (2007) ได้ศึกษา เรื่อง นักบัญชีวิชาชีพกับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่อง ทางวิชาชีพมีผลการศึกษาว่าการพัฒนาความรู้ อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพหลังการศึกษาภาค บัณฑิตแล้วดังนี้

1. การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ มีส่วนทำให้วิชาชีพประสบความสำเร็จมาก กว่าการมีประสบการณ์ในวิชาชีพ โดยไม่แบ่งว่า จะเป็นเพศใด หรืออายุเท่าไรและวุฒิการ ศึกษาในระดับใดก็ตาม

2. การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ทำให้เป็นการพัฒนาถึงความเป็นมืออาชีพจาก การได้รับความรู้ใหม่ๆ

DeAngelo, H.L. (1981) ได้ศึกษา เรื่อง ขนาดของกิจการของผู้สอบบัญชีและคุณภาพ ของงานสอบบัญชี ได้พบว่าผู้ตรวจสอบบัญชีที่มี ความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับเทคนิคและ การวางแผนการสอบบัญชีที่ดี จะต้องมีการอบรม อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพและมีประสบการณ์ ที่ยาวนานจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้สอบ

บัญชีสามารถตรวจพบข้อผิดพลาดในงบการเงินได้

สำหรับในประเทศไทย มีงานวิจัยที่ได้ ทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าว เช่น บัวจันทร์ อินธิโส และคณะ (2552) ได้วิจัยเรื่อง ความ สัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตนเองกับความเป็น มืออาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า

1. การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทาง วิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในด้านการ เรียนรู้ ด้านการสื่อสารรวมถึงการมีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้าน ภาวะการณเป็นผู้นำมีผลต่อความเป็นมืออาชีพ ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ยังก่อให้เกิดความ เชี่ยวชาญ ในวิชาชีพและมีความเชื่อมั่นใน ตนเองมากขึ้นในการประกอบบัญชีวิชาชีพ

2. การพัฒนาตนเองด้านการเรียนรู้ เป็นการดำรงไว้ถึงขีดความสามารถซึ่งแสดง ออกถึงสมรรถนะที่เป็นอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม ทางวิชาชีพนั้นๆ

3. การพัฒนาตนเองเป็นอีกทางหนึ่งที นำมาซึ่งการเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงาน การสอบบัญชีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการ ศึกษาของสงกรานต์ โกยวงษ์ (2552) ได้ทำ การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะความเป็น มืออาชีพของนักบัญชีในประเทศไทยมีผลการ ศึกษาพบว่า การศึกษาความสำคัญของการเข้า ร่วมอบรม สัมมนาที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่าง ต่อเนื่อง โดยพบว่านักบัญชีวิชาชีพให้ความสำคัญ ในการอบรมในหัวข้อการเรียนรู้ใน เทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสอบบัญชี และ หัวข้อการเข้าร่วมการอบรมในประเด็นใหม่ๆ รวมถึงหัวข้ออื่นๆ ซึ่งความรู้เหล่านี้มีผลต่อ ทักษะความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี อย่าง

มีนัยสำคัญ จากผลการศึกษาเหล่านี้เป็นหลัก
ฐานสำคัญในการสนับสนุนความสำคัญของการ
พัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพหลังจบ
การศึกษามาฉบับแล้ว

ประเด็นที่ 3 การจัดหลักสูตรในการ
อบรมพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ

สถาบันที่ทำการอบรมพัฒนาความรู้
อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพในประเทศไทยนั้น
ปัจจุบันดำเนินการโดยหน่วยงานกำกับดูแล
ทั้ง 3 หน่วยงานข้างต้น รวมทั้งสถาบันการ
ศึกษาและสถาบันอบรมที่ได้รับความเห็นชอบ
จากหน่วยงานกำกับดูแล ดังนั้นอาจก่อให้เกิด
ความสงสัยในมาตรฐานและคุณภาพของ
สถาบันที่จัดอบรมได้ นอกจากนี้การขออนุมัติ
หลักสูตรเพื่อการจัดการอบรม ที่ต้องผ่านการ
อนุมัติจากหน่วยงานกำกับดูแลทั้ง 3 นั้นมี
ความแตกต่างกัน แต่ละหน่วยงานมีวิธีการ
อนุมัติและวิธีการนับชั่วโมงที่แตกต่างกัน ผู้
เขียนซึ่งมีประสบการณ์ตรงในฐานะที่รับผิดชอบ
สถาบันอบรม และประสบปัญหาความยุ่งยาก
ในการติดต่อหน่วยงานกำกับดูแลทั้ง 3 หน่ว
ยงาน จึงเสนอความเห็นว่าการอนุมัติและการจัด
หลักสูตรควรจะต้องจัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
มีจำนวนชั่วโมงอันเดียวกันและรวมเป็นหน่วย
งานเดียวกันดูแลการนับชั่วโมงการพัฒนาความ
รู้ต่อเนื่องทั้งหมด หลักสูตรที่อนุมัติในการจัด
อบรมทุกวันนี้มักจะเป็นหลักสูตรระยะสั้นเรียน
จบในวันเดียวหรือสองวันเท่านั้น หน่วยงาน
กำกับดูแลควรจะต้องมองถึงหลักสูตรระยะยาวแล้ว
เทียบนับชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องให้ใน
ระยะยาวเช่นเดียวกัน เพราะในปัจจุบันการศึกษา
ต่อในระดับปริญญาโท และประกาศนียบัตร
ทางวิชาชีพ ถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้นักบัญชี
วิชาชีพต้องการจะพัฒนาตนเองให้มีระดับการ

ศึกษาสูงขึ้นซึ่งจะบ่งบอกถึงความเป็นมืออาชีพ
ได้มากขึ้น ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับแนวคิด
ของ Beverley Jack ling. (2007) ได้ศึกษา
เรื่อง หลักสูตรการศึกษาทางด้านการบัญชี
กำหนดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพให้
ตรงกับความต้องการของนายจ้าง ซึ่งมีผลการ
ศึกษาพบว่าผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านการบัญชี
ในประเทศออสเตรเลียต้องการที่จะเห็นการ
จัดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพให้เป็น
ดังนี้

1. ต้องการให้องค์กรบัญชีวิชาชีพเน้น
การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ตั้งแต่
เรียนในหลักสูตรบัญชีวิชาชีพในมหาวิทยาลัย
โดยหลักสูตรจะต้องตรงกับความต้องการของ
นายจ้างภาคธุรกิจ

2. บัณฑิตที่จบในหลักสูตรบัญชีวิชาชีพ
มีความกังวลว่าหลักสูตรที่ศึกษาจะไม่ตรงกับ
ความต้องการของธุรกิจ ดังนั้นต้องการให้จัด
การศึกษาจะต้องควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานจริง

3. การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ
ในอนาคตควรจัดอยู่ในรูปของการศึกษาต่อใน
ระดับปริญญาโท หรือ การจัดการพัฒนาความ
รู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพที่มีคุณวุฒิวิชาชีพทางบัญชี
ผู้เขียนได้สอบถามและดูผลจากใบประเมินหลัง
การอบรมแต่ละหลักสูตรจากผู้เข้ารับการอบรม
และศิษย์เก่าประจำปี 2552 ผลการประเมิน
ในหัวข้อข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีจำนวน 14 ท่าน
จากผู้เข้าร่วมอบรมในหลักสูตรจำนวน 49 คน
อยากให้ทางสถาบันมีการจัดอบรมให้มีหลักสูตร
ระยะยาวที่สามารถเพิ่มทักษะทางวิชาชีพและมี
ใบประกาศรับรองหลักสูตรนั้น ๆ หรือจะเป็น
หลักสูตรที่มีวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพสูงกว่าใน
ระดับปริญญาตรี

ประเด็นที่ 4 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแลให้นักบัญชีวิชาชีพมีการพัฒนาอบรมความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ

ปัจจุบันหน่วยงานกำกับดูแลทางวิชาชีพในประเทศไทยได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบโดย สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ จะกำกับดูแลการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์กำกับดูแลการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้ทำบัญชี และกรมสรรพากรเป็นหน่วยงานกำกับดูแลการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีภาษีอากร (TA) ในการนับชั่วโมงของบัญชีวิชาชีพแต่ละด้านจะมีการนับชั่วโมงที่แตกต่างกันทำให้การเก็บชั่วโมงมีจำนวนมากและเสียค่าใช้จ่ายก็มากขึ้นตามไปด้วย ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้สอบถามและดูจากผลการประเมินผู้เข้าร่วมอบรมทั้งปี 2552 ในหัวข้อเสนอแนะอื่น ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของหน่วยงานกำกับดูแล ผู้เข้ารับการอบรมซึ่งถูกปรับให้เข้ารับการอบรมโดยมีจำนวนชั่วโมงมากขึ้นเป็นหลายเท่าชั่วโมงและจะต้องไปรายงานกับทุก ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งทำให้เสียเวลาในการทำงาน เพราะเวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเดินทางเพื่อเข้ารับการอบรมและติดต่อหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าหน่วยงานกำกับดูแลทางวิชาชีพเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ควรเป็นหน่วยงานเดียวกันหรือทำงานร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว มีการจัดระบบการติดต่อสื่อสารงานโดยใช้ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วกว่าในปัจจุบัน นอกจากนี้การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการอบรมที่ค่อนข้างสูงทำให้ผู้เข้ารับ

การอบรมมักจะคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์จากการอบรมสูง แต่อย่างไรก็ตามพบว่านักบัญชีวิชาชีพจะเลือกเข้าอบรมในหลักสูตรที่มีค่าธรรมเนียมอบรมต่ำ ความคิดนี้สอดคล้องกับงานของ Beverley Jack ling. (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง หลักสูตรการศึกษาทางด้านการบัญชีกำหนดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ให้ตรงกับความต้องการของนายจ้าง ซึ่งผลศึกษาพบว่าสถาบันการศึกษานิติที่จะจ่ายให้บุคลากรของสถาบันเข้าไปมีส่วนร่วมองค์กรวิชาชีพ และยังสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ภาวีพัชร มณีนิล. (2552) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ทำบัญชีที่มีต่อการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (CPD) ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า

1. ค่าธรรมเนียมในการอบรมแต่ละครั้งไม่แพงจนเกินไปจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์สูง

2. ความคาดหวังของผู้เข้ารับการอบรมต่อหน่วยงานหรือสถาบันจัดอบรมที่มีมาตรฐานสูงก็จะคาดหวังสูงเช่นกันและถ้าหน่วยงานหรือสถาบันจัดอบรมที่มีมาตรฐานต่ำผู้เข้ารับการอบรมก็มีความคาดหวังต่ำ

3. หน่วยงานกำกับดูแลได้มีการข้อกำหนดให้เก็บชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาการไว้จำนวนเท่าใด ผู้เข้ารับการอบรมก็จะเก็บชั่วโมงการอบรมตามที่หน่วยงานกำหนดมิได้เกิดจากความต้องการของตนเอง ดังนั้นนักบัญชีส่วนใหญ่มักจะเลือกค่าธรรมเนียมอบรมต่ำโดยไม่ได้อาศัยคาดหวังว่าจะได้รับความรู้เพิ่มเติมหรือไม่ จึงเป็นภาพสะท้อนว่าการเข้าอบรมการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพอาจไม่เกิดประโยชน์ตามที่คาดหวังไว้

ประเด็นที่ 5 การจัดหลักสูตรการอบรมของสถาบันจัดอบรม

ถึงแม้จะมีมาตรฐานการกำหนดให้สถาบันการจัดอบรมมีการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรระยะสั้น อยู่ในรูปแบบเชิงบรรยายเป็นส่วนใหญ่ สงกรานต์ ไกยวงษ์ (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะความเป็นมืออาชีพของนักบัญชีในประเทศไทย พบว่านักบัญชีวิชาชีพต้องการหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติงานจริง มีการจัดทำเป็น Work shop มากกว่าที่จะเป็นการบรรยายอย่างเดียว หรือจะเป็นการศึกษาจากกรณีศึกษาที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับการทำงาน แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ภาวิพัชร มณีนิล. (2552) ได้ศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจของผู้ทำบัญชีที่มีต่อการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development : CPD) พบว่าผู้เข้ารับการอบรมได้เสนอแนะในคำถามปลายเปิดว่า การจัดอบรมแบบ Work Shop ที่มีการปฏิบัติจริง มีการวิเคราะห์ ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละกรณี มีการจัดอบรมเป็นกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงการจัดเนื้อหาโดยแยกออกตามกิจกรรมและควรคำนึงถึงเมื่ออบรมแล้วก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการอบรมมากที่สุด ควรจัดเตรียมเอกสาร สื่อการสอนที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายให้สอดคล้องกับเนื้อหา และเป็นเอกสารที่ได้มาตรฐานที่ดี ผู้เขียนยังมิเสนอความคิดเห็นว่าหลักสูตรที่ให้ความรู้จะต้องมีหลากหลายไม่จำกัดเฉพาะเช่นหลักสูตร

ทางธรรมะ หลักสูตรพัฒนาบุคลิกภาพ หลักสูตรเป็นภาษาต่างประเทศ หรืออื่นๆที่จะได้เพิ่มทักษะแก่นักบัญชีวิชาชีพของประเทศไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพของนักบัญชีวิชาชีพดังนี้

1. หน่วยงานกำกับดูแลควรจัดให้นักบัญชีวิชาชีพในประเทศไทยมีการพัฒนาการศึกษาต่อเนื่องอย่างเข้มข้นมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยหามาตรการในการวัดผลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. หน่วยงานกำกับดูแลควรเข้มงวดกับสถาบันการฝึกอบรมที่ไม่ได้มาตรฐานเพราะปัจจุบันนี้มีการลดค่าธรรมเนียมในการเข้าร่วมอบรมลงต่ำเพื่อจะได้ลูกค้ามาอบรมมากขึ้น ไม่ได้สนใจที่จะพัฒนาเนื้อหาการอบรมให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการอบรมสูงสุด

3. หน่วยงานกำกับดูแลควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบวิชาชีพและผู้บริหารของกิจการเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของนักบัญชีวิชาชีพ อย่างน้อยก็จะได้ช่วยในการออกค่าธรรมเนียมให้ในนามของกิจการ

4. หน่วยงานกำกับดูแลหาวิธีการที่จะให้นักบัญชีมีการศึกษาความรู้ต่อเนื่องด้วยตนเองให้มากขึ้น เพราะมาตรฐานมีการปรับปรุงมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพของธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาความรู้จึงต้องมีมากขึ้นเพื่อให้นักบัญชีมีความรู้ และมีความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. “ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์
วิธีการและระยะเวลาในการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ พ.ศ.2547”
“พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.dbd.go.th>
สืบค้น 28 ธ.ค. 2552
- กรมสรรพากร. “การพัฒนาผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชีตามมาตรา 3 สัตต แห่ง
ประมวลรัษฎากร. มิถุนายน 2551” “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก <http://www.rd.go.th> สืบค้น 20 ต.ค. 2551
- ภาวิพัชร มณีนิล. 2550. “ความพึงพอใจของผู้ทำบัญชีที่มีต่อการพัฒนาความรู้ต่อ
เนื่องทางวิชาชีพ(CPD)” สารานุกรมปริญญามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บัวจันทร์ อธิธิโส และคณะ. 2552. “ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตนเองกับความ
เป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย”. มหาสารคาม :
คณะการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สงกรานต์ ไกวงษ์. 2553 “ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี
วิชาชีพในบริบทของผู้สอบบัญชีภาษีอากรและผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาต”
กรุงเทพฯ : คณะการบัญชีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. “ข้อบังคับสภาวิชาชีพ (ฉบับที่ ๑๕)
เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรม หรือเข้าร่วม
ประชุมสัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชี
รับอนุญาตพ.ศ. ๒๕๕๐” “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์”.
_____(ออนไลน์). เข้าถึงได้ จาก <http://www.fap.or.th> สืบค้น 8 ส.ค. 2551
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. 2552. “The Road to Transparency”
กรุงเทพฯ. หนังสือที่ระลึกเนื่องในพิธีเปิดอาคารสภาวิชาชีพ ในพระบรม
ราชูปถัมภ์
- อุษณา ภัทรมนตรี (2545) “การศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาบัญชีวิชาชีพสำหรับประเทศ
ไทย” วารสารนักบัญชี ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ISSN 0125 6009
- Beverley Jack ling,Paul DE lange ,Joav Rav On. 2007. “Accounting
Graduate Employment Destinations and Commitment to CPD”
Accounting Education. A Study from Two Australian Universities

- DeAngelo, H.L. 1981. **"Auditor Size and Audit Quality"**. Journal of Accounting and Economics. 3, 3:183-199.
- International Federation of Accountants. "International Education Standards –IES7 "
- _____(Online). Can Be Found at its Web site, <http://www.ifac.org>
24 April 2009
- Roth well, Andrew, Herbert, Ian . (2007) **"Accounting Professionals and CPD"** attitudes and engagement- some survey evidence
- Zajkowki, Mary, Sampson, Vivienne, David. 2007. **"Continuing Professional Development"** Perceptions From New Zealand and Australian Accounting Academics